

Nej till "Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft" ! Kritik av Tidöavtalet, den antagna propositionen 2023/24: 105 Energipolitikens långsiktiga inriktning och Finansdepartementets promemoria Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft

1. Bakgrund

I artikel **2022-09-03** : "Lämna EU:s energiunion – lösgör Sveriges el från EU:s gemensamma elmarknad" på min hemsida, www.EU-kommentar.se , redogjorde jag för bakgrunden. "Övergången från nationell självbestämmanderätt till överstatlig beslutanderätt på energiområdet började på allvar med de fördragsmässiga ändringarna i och med Lissabonfördraget 2009 och fortsatte genom att sätta en genomgripande, gemensam elmarknad på plats 2015 kallad EU:s energiunion där nationellt självbestämmande på så sätt fick ytterligare ge vika för överstatligt beslutsfattande i Bryssel.

Junilistan, MP och V stödde kravet på en folkomröstning om Lissabonfördraget, men övriga partier drev fram ett godkännande i riksdagen och har därför ett ansvar. Likaså har partierna ett ansvar för de överstatliga beslut som de accepterade och som ledde fram till Energiunionens gemensamma, inre marknad för el ihopkopplad med beroendet av rysk naturgas genom Nordstream."

Detta fördjupades i min förra artikel **2024-01-11** : "EU:s elmarknadsreform bevarar marginalkostnadsprincipen och därmed de höga elpriserna. Kritik av EU:s ihåliga sanktioner mot Ryssland. Folkhemsel (S) bryter mot EU-rätten. Regeringens och Sverigedemokraternas färdplan med statsstöd till ny kärnkraft som dras med skenande kostnader och förseningar. Lämna EU:s energiunion – lösgör Sveriges el från EU:s gemensamma elmarknad !"

EU:s energiunion är alltså bakgrunden till Tidöpartiernas utspel, Tidöavtalet den 14 oktober 2022 med Tilläggsöverenskommelsen den 16 november 2023, "En färdplan för ny kärnkraft i Sverige", den antagna Propositionen 2023/24 :105 "Energipolitikens långsiktiga inriktning" med ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål, samt Finansdepartementets promemoria Fi 2023 :F "Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft" med ett författningsförslag, "Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft".

2. Kort sammanfattning

I den här artikeln redogör jag för hur regeringen och Sverigedemokraterna avser att realisera sin färdplan för ny kärnkraft. Perspektivet är ensidigt och framställningarna uppfyller inte kraven på saklighet och opartiskhet. Kravet på teknikneutralitet upprätthålls inte. Det som granskas är innehållet i : Tidöavtalet och dess den 16 november 2023 tillförda Tilläggsöverenskommelse : "En färdplan för ny kärnkraft i Sverige", den antagna, allmänt hållna Inriktningspropositionen 2023/24 :105 och promemorian från Finansdepartementet Fi 2023: F "Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft" augusti 2024 (Dilléniska utredningen) med "Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft".

Det finns alternativ utan ny kärnkraft och utan dess ifrågavarande statsstöd och fördyringar men med förlängd livslängd från 60 till 80 år för befintliga kärnkraftverk och då förlängd kärnkraftsproduktion till omkring år 2060, samt med förnybar el och som klarar planeringsmålet på

minst 300 TWh år 2045, men som inte beaktas. Det finns också renodlade förnybara alternativ. Samhällsekonomiska kostnader försummas i promemorian för t. ex. nytt slutförvar för radioaktivt avfall. Det finns all anledning att avvisa det ensidiga författningsförslaget för dyr ny kärnkraft. I stället bör en parlamentarisk kommitté allsidigt utreda elektrifieringen för den gröna omställningen så att Parisavtalets 1,5 graders mål uppnås. Det behövs att utbyggnaden av ny vindkraft och solkraft får snarast ta stora steg framåt under alla omständigheter.

Finansdepartementets promemoria handlar om att staten tar riskerna för och satsar till 75 procent i lånefinansiering och kärnkraftsägarna 25 procent i eget kapital för kärnkraftsprojektet. Det gäller statliga lån om upp till 600 miljarder kronor i 2023 års prisnivå inkluderat en reserv för kostnadsöverskridanden upp till 100 procent. Lånen ska även täcka förväntade upplupna räntor under konstruktionstiden. Subventioner av ränta och avgifter måste varje år finansieras med anslag från statsbudgeten. De offentliga skulderna tar jättekliv. Modellen antar att två storskaliga kärnreaktorer kan vara färdigställda senast år 2035.

Detta är helt onödigt, för ny kärnkraft behövs inte, utan alternativen med förlängd livslängd för befintliga kärnkraftsreaktorer fram till omkring år 2060 och förnybar el samt flexibla åtgärder eller renodlad förnybar el med flexibla åtgärder kan realiserars och uppfylla planeringsmålet till år 2045 utan ifrågasatt statsstöd och fördyringar som ny kärnkraft innebär.

Ett prissäkringsavtal av typen dubbelriktat differenskontrakt upprättas mellan staten och kärnkraftsproducenten som garanterar ägarna ett elpris på 80 öre per kWh i 2023 års prisnivå under 40 år, vilket innebär, då det årliga genomsnittliga marknadspriset i elprisområdet på dagen före-marknaderna är lägre, att staten subventionerar kärnkraftsägarna med mellanskillnaden som staten sedan låter elkonsumenterna betala efter förbrukning. För el från landbaserad vindkraft anger utredningen produktionskostnaden till 40 öre per kWh och för ny kärnkraft 80 öre per kWh.

Den tredje komponenten är en risk- och vinstdelningsmekanism som syftar till att garantera kärnkraftsägarna en lägsta avkastning på sin investering genom ett golv och ett tak för avkastningen på eget kapital. Villkoren kan ändras beroende på utfallet när kärnkraftsverket har tagits i drift.

Det måste observeras att promemorian också innehåller ett "Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft" som utesluter överklagande :

"8 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 6 maj 2025."

Finansdepartementets promemoria, här kallad utredningen, redogör jag för och kritiserar mer i detalj i de olika avsnitten nedan.

Regeringens proposition 2023/24 :105 Energipolitikens långsiktiga inriktning antogs av riksdagen den 29 maj 2024 med ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Se avsnitt 3. Regeringens planeringsmål är minst 300 TWh år 2045.

En rad utredningar har tillsatts av regeringen för ny kärnkraft och någon enstaka för att främja utbyggnaden av av förnybar el som i stort snarare har hindrats. speciellt till havs.

Regeringen bröt med energiöverenskommelsen från 2016 och som jag redogjorde för i min förra artikel beslutade regeringen genom en instruktion till Svenska kraftnät att utesluta möjligheten för Svenska kraft att finansiera ledningar fram till havsvindkraftverk med påföljd att benen slogs undan för t ex projektet Kriegers flak vars tillkommande el skulle ha varit så behövlig för grön industrialisering i södra och västra Sverige där effektbristen redan nu är akut.

3. Planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet för elektrifieringen

Regeringens proposition 2023/23 :105 Energipolitikens långsiktiga inriktning antogs av riksdagen den 29 maj 2024 med , dels ett **planeringsmål** : ”Planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen.” Regeringens bedömning : ”Regeringen ser för närvarande att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045. Behovet av el i olika geografiska områden bör tydliggöras för år 2030, 2035, 2040 och 2045 och följas upp vid regelbundna kontrollstationer, med start 2030.”, och dels

ett **leveranssäkerhetsmål** : ”Det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser.” Regeringens bedömning : ”Svenska kraftnät bör få ett övergripande ansvar för en regelbunden uppföljning av leveranssäkerhetsmålet och för att vidta eller föreslå nödvändiga åtgärder för att leveranssäkerhetsmålet uppnås. En fördjupad uppföljning bör ske vid regelbundna kontrollstationer med start 2030.”

I proposition 2023/24 :105 behandlas Nya energipolitiska mål i kapitel 5. Där kommenteras bl a remissinstansernas synpunkter. Kapitel 6 handlar om Inriktning för energipolitiken och kapitel 7 om Konsekvensbeskrivning. För övrigt se propositionen.

Remissinstansernas omfattande kritik har regeringen inte tagit hänsyn till i någon större utsträckning. Texten pekar Naturskyddsföreningen beträffande planeringsmålet på att fokus måste också ligga på att ”att tillvarata den enorma effektiviseringspotential” som finns vad gäller nuvarande elanvändning. Många remissinstanser efterfrågar att mer kortsiktiga delmål införs. ”Västsvenska Handelskammaren tycker att målen bör brytas ner regionalt då behov och tidsplaner för omställning skiljer sig mellan landets olika delar.” s. 20f.

Leveranssäkerhetsmålet (s 23) är också så allmänt hållet att det är svårt att följa upp. Med EU:s energiunion finns inte bara efterfrågan på svensk el från Sverige utan också från den påbudna efterfrågan från utlandet på el via elkablarna och EU:s överstatliga gemensamma, inre elmarknad, vilket komplicerar upprätthållandet av leveranssäkerhet för svenska företag och konsumenter. Sverige har förlorat kontrollen över svensk el till EU både vad gäller elpriser och tillgång till inhemskt producerad el, vilket jag har redogjort för i mina föregående artiklar på min hemsida www.EU-kommentar.se .

”Några Remissinstanser, exempelvis Svebio och Malmö kommun, är negativa till förslaget om ett leveranssäkerhetsmål. Svebio anser att det inte bör införas ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet då staten inte har ansvar för att ge absoluta garantier för att varje tillkommande efterfrågan på el ska tillgodoses. Malmökommun konstaterar att förslaget leveranssäkerhetsmål inte är uppföljningsbart då det varken är kvantifierat eller tidssatt likt nu gällande energipolitiska mål.” s 23

Av regeringens egen framställning framkommer också de svårigheter som industrier möter redan i dag. Ändå har Sverige årligen ett stort produktionsöverskott av el, men inhemska behov prioriteras inte och får inte prioriteras enligt EU-rätten som tar över både svensk lag och grundlag.

”När det möjligheter att ansluta ny produktion och förbrukning har det svenska elsystemet i dag svårt att möta kraftigt ökad efterfrågan på el från såväl befintliga som nya elkunder. Industrier som vill elektrifiera eller öka sin verksamhet, liksom nya produktionsanläggningar, signalerar återkommande att de måste vänta orimligt länge på att få sina elbehov tillgodosedda. Detta riskerar att försena den gröna omställningen och försvåra för företag att etablera sig och växa i Sverige.”

Problemen är särskilt svåra i södra och västra Sverige där företag fått nej till nya gröna industrisatsningar, vilket är orimligt och jag har tagit upp i tidigare artiklar.

”När det gäller resurstillräcklighet visar såväl nationella svenska som gemensamma europeiska analyser att risken för effektbrist (förbrukningsfrånkoppling) kan komma att öka i Sverige. Risken hamnar enligt Svensk kraftnäts kortsiktiga marknadsanalyser från och med år 2027 över tillfällighetsnormen. Även Svenska kraftnäts kraftbalansrapport visar att effektbalansen tydligt försämras under kommande vintrar.” s 24

Elkablarna till kontinenten i EU:s gemensamma , inre elmarknad innebär, så länge det finns kapacitet i dem, att nödvändig svensk el kan flöda fritt ut ur landet till men för nya svenska gröna industrisatsningar.

Sent ska syndaren vakna. Men det är bra, att regeringen har sagt Nej till ytterligare en elkabel till Tyskland.

”Den planerade elledningen mellan Skåne och Tyskland, den så kallade Hanse Powerbridge, får avslag av regeringen.

Det skulle riskera högre elpriser i Sverige, enligt energiminister- och näringsminister Ebba Busch (KD). TT ” SvD Näringsliv 15/6 -24

Verklig elleveranssäkerhet för Sverige kan bara åstadkommas genom återtagen svensk kontroll från EU:s Energiunion så att Svenska kraftnät obehindrat får rätt att stänga av elen till utlandet via kablarna till förmån för svenska elbehov.

I Inriktningspropositionens kapitel 6.3.1 framgår också, att regeringens och Sverigedemokraternas ensidiga färdplan för ny kärnkraft är styrande för energipolitiken. ”Regeringen ser för närvarande att ny kärnkraft med total effekt motsvarande minst två storskaliga reaktorer bör finnas på plats senast 2035, och att det till 2045 behövs en kraftfull utbyggnad som exempelvis skulle kunna motsvara minst tio nya storskaliga reaktorer.” s 36

Finansieringen med statsstöd till investeringar och elprisstöd för ny kärnkraft framgår av Finansdepartementets promemoria Fi 2023 : F, som jag tar upp i detalj senare, accentuerar en gräddfil som regeringen och Sverigedemokraterna skapar specifikt för kärnkraftsaktörerna vid ett genomförande av sin ensidiga färdplan för ny kärnkraft. Detta innebär, som jag återkommer till, att ny kärnkraft och kärnkraftsaktörerna favoriseras utan en föregående allsidig analys av alternativen för en optimal lösning för elektrifieringen till den gröna omställningen i överensstämmelse med Parisavtalets 1,5 graders mål. Det är inte sakligt.

Den ekonomiska favoriseringen av ny kärnkraft innebär också, och det är mycket allvarligt, att det skapas undanträngningseffekter som drabbar andra kraftslag. Kraven på opartiskhet och teknikneutralitet upprätthålls inte.

I nästa avsnitt behandlas kraven i verksamheten med offentliga förvaltningsuppgifter på beaktande av allas likhet inför lagen samt iakttagande av saklighet och opartiskhet, den så kallade objektivitetsprincipen, i regeringsformen, som är en grundlag, i samband med riksdagens konstitutionsutskotts granskning av regeringsärenden.

4. Statsskickets grunder om kraven i verksamheten med offentliga förvaltningsuppgifter på beaktande av allas likhet inför lagen samt iakttagande av saklighet och opartiskhet

I regeringsformen 1 kap. Statsskickets grunder 9§ stadgas :

”Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.”

Kraven ska alltså tillämpas i verksamheten inte bara av domstolar och förvaltningsmyndigheter utan även av andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen vilket konstitutionsutskottet reder ut.

Det är riksdagens konstitutionsutskott som har till uppgift att granska om regeringen och ministrarna följer reglerna för regeringsarbetet efter riksdagsledamöters anmälan. Konstitutionsutskottet regleras av bestämmelser både i regeringsformen och riksdagsordningen.

Riksdagens konstitutionsutskott har i sitt årliga betänkande uttryckt bl. a. :

”Av 1 kap. Regeringsformen följer att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt att iaktta saklighet och opartiskhet. Denna s. k. objektivitetsprincip innebär att ett förvaltningsorgan i sin verksamhet inte får låta sig vägledas av andra intressen än dem som det är satt att tillgodose och inte grunda sina avgöranden på hänsyn till andra omständigheter än sådana som enligt gällande författningar får beaktas vid prövningen av ett ärende (Strömberg och Lundell, Allmän förvaltningsrätt, 27 uppl. 2018, s. 71) Utformningen av bestämmelsen i denna del innebär att den även gäller för regeringen när den uppträder som högsta myndighet inom förvaltningsorganisationen (prop. 1975/76 :209 s. 138). Regeringens normgivning omfattas inte av bestämmelsen.” s. 201

Konstitutionsutskottet konstaterar inledningsvis bl. a. om saklighetskravet och anställningar :

”Ett regeringskansli vars medarbetare är anställda på sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet och som bidrar med kompetens oavsett regeringens politiska inriktning är enligt utskottet till gagn för en välfungerande regeringsmakt.” s.6
Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24 KU:20

Det finns alltså all anledning att granska finansdepartementets promemorias ensidiga satsning på ny kärnkraft med statsstöd utifrån kraven på allas likhet inför lagen samt på saklighet och opartiskhet, eftersom det finns alternativ utan ny kärnkraft och utan ifrågavarande statsstöd som uppfyller planeringsmålet till år 2045. Kravet på teknikneutralitet uppfylls inte.

Finansdepartementets promemoria Fi 2023 : F , ”Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft” innehåller ett ensidigt författningsförslag, ”Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft”. s. 29f.

I nästa avsnitt granskar jag promemorian närmare. Det saknas en allsidig analys av olika alternativa lösningar och deras konsekvenser , inte minst från samhällsekonomisk synpunkt, för en optimal färdplan för den nödvändiga elektrifieringen för den gröna omställningen till en hållbar utveckling i överensstämmelse med Parisavtalets 1,5 graders mål. Ärendet är av sådan vikt och betydelse för så många generationer under så lång tid bortom programtiden 2045 att en parlamentarisk kommitté behöver tillsättas för en sådan allsidig utredning och författningsförslaget förpassas till byrålådan.

5. Kritik av finansdepartementets promemoria Fi 2023:f Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft

5.1 Utredningens huvuddrag

Alliansregeringens energiöverenskommelse 2009 innebar att nya kärnkraftsreaktorer fick byggas men utan statliga subventioner. Sedan kom den stora energiuppgörelsen 2016 om ny kärnkraft utan statsstöd. Det har alltså varit möjligt för marknaden att bygga ny kärnkraft under lång tid, men kostnaderna är så stora att det inte är lönsamt att producera och sälja ny kärnkraftsel, så att kärnkraftsmarknaden har varit helt död i Sverige.

Finansdepartementets utredning Fi 2023:F konstaterar: ”Av ovan nämnda skäl kräver investerare i ny kärnkraft en betydande riskpremie som i praktiken omöjliggör investeringar i kärnkraftsprojekt på kommersiella villkor. För att få till stånd ny kärnkraft krävs därför en modell för finansiering och riskdelning.” s.2

Utredningens uppdrag är inte förutsättningslöst för att utröna vad som är optimalt för Sverige och den gröna omställningen med elektrifiering till en hållbar utveckling i överensstämmelse med Parisavtalets 1,5 graders mål.

”Utredningens uppdrag är enligt direktiven att lämna förslag på modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer, så att elmarknadens aktörer i konkurrens har möjlighet att bygga ny kärnkraft. Modellen ska utformas så att kärnkraft om minst 2500 MW, motsvarande effekten av två storskaliga reaktorer, ska finnas på plats senast 2035. ...Vidare ska utredningen lämna nödvändiga författningsförslag.” s.11

I samband med ”Lärdomar från andra länders finansieringsmodeller” konstaterar utredningen bl.a.:

” * Trenden är att europeiska stater bär alltmer risk i kärnkraftsprojekt för att sänka kapitalkostnaderna och få till stånd investeringar i ny kärnkraft.” s. 13

Den svenska modellen för finansiering och riskdelning har en viss dimensionering i ett första steg. ”De första nya reaktorerna som byggs i Sverige kan förväntas bli förhållandevis dyra eftersom aktuell erfarenhet saknas och nya logikkedjor måste byggas upp. Modellen är därför avsedd för att finansiera ett program motsvarande 4000-6000 MW installerad effekt, motsvarande ca fyra storskaliga reaktorer.”

Det bör konstateras, att medan staten och elkonsumenterna ska överta risker, finansiering i stor utsträckning och bekosta prisgarantier till kärnkraftsbolagen, ska de privata aktörerna ges ”tillräckligt hög förväntad avkastning”.

” * Ge en tillräckligt hög förväntad avkastning för att privata aktörer ska vara villiga att finansiera ny kärnkraft.” s. 14

På så vis bestämmer kärnkraftsaktörerna i realiteten villkoren.

”Finansierings- och riskdelningsmodellen innehåller tre komponenter som adresserar de viktigaste identifierade riskerna i ett kärnkraftsprojekt,” De är statlig lånefinansiering, prissäkringsavtal samt

risk- och vinstdelning. s. 15

”Statliga lån ställs ut av Riksgäldskontoret för att investeras i ny kärnkraft, vilket sänker kapitalkostnaden.” ... ”Ett prissäkringsavtal av typen dubbelriktat differenskontrakt upprättas mellan staten och kärnkraftsproducenten.” ... ”Den tredje komponenten är en risk- och vinstdelningsmekanism som ger projektägaren en lägsta avkastning på sin investering.” Man skulle i stället kunna använda utredningens rättframma uttryck : ” Ge en tillräckligt hög förväntad avkastning för att privata aktörer ska vara villiga att finansiera ny kärnkraft.”

Villkoren för de statliga lånen och differenskontrakten kan anpassa temporärt så att avkastningen till kärnkraftsbolagen blir som förväntat, om det visar sig att avkastningen har varit väsentligt annorlunda i praktiken. s. 15f.

Utredningen är indelad i elva kapitel. I kapitel 5 och 6 berörs ekonomin.

”I kapitel 5 beskrivs de kostnader och intäkter som investeringar i ny kärnkraft innebär. Beskrivningen utgår från ett företagsekonomiskt perspektiv snarare än ett samhällsekonomiskt. Kapitlet innehåller konstruerade exempel på kärnkraftens produktionskostnad. I kapitel 6 diskuteras potentiella samhällsekonomiska skäl för staten att stödja investeringar i kärnkraft. Någon regelrätt bedömning av den samhällsekonomiska lönsamheten i kärnkraftsinvesteringar görs dock inte.”
s. 35

Det är en ensidighet som inte är acceptabel och som jag återkommer till i detalj. Objektivitetsprincipen går inte att upprätthålla. Ensidigheten ligger också inbyggd i utredningsuppdraget.

I kapitel 9.5 återges ”Finansieringsmodellens olika delar”

I kapitel 9.5.1 Statliga lån finns :

”Förslag : Regeringen bemyndigas av riksdagen att besluta om lån i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 600 000 000 000 kronor i 2023 års prisenivå för investeringar i ny kärnkraft. Subvention av ränta och avgifter ska finansieras med anslagsmedel.

I samband med regeringens beslut om stöd till ett företag bör Riksgäldskontoret få i uppdrag att ställa ut och förvalta lån till det stödberättigade företaget . Lånen till respektive stödberättigade företag får uppgå till högst 75 procent av den investeringskostnad som fastställts i regeringens beslut om stöd, inkluderat en reserv för kostnadsöverskridanden upp till 100 procent. Lånen ska även täcka förväntade upplupna räntekostnader under konstruktionsfasen.

Lånen ska ställas ut i enlighet med följande villkor.

... .” s. 180f.

Finansieringsmodellen föreslås omfatta ny kärnkraft med en total effekt om 4000 – 6000 MW, som uppskattas skapa ett förväntat lånebehov om ca 300 miljarder kronor, men, för trovärdighetens skull, bedömer utredningen att den totala låneramen ska inkludera en reserv om 75 procent av projektets kostnader upp till ett kostnadsöverskridande på 100 procent, dvs. en totalram på 600 miljarder kronor. Det är verklighetens skenande kostnader och förseningar för nya kärnkraftsreaktorer i Västeuropa och USA som man inte kan blunda för.

”Som framgår av avsnitt 9.4.1 föreslås finansieringsmodellen omfatta stöd till ny kärnkraft med en

total effekt om 4000-6000 MW. Med ett antagande om ett de totala investeringarna i ny kärnkraft uppgår till 5000 MW, motsvarande mittpunkten i det föreslagna intervallet, uppskattar utredningen ett förväntat lånebehov om cirka 300 miljarder kronor i 2023 års prisnivå. Dock ska låneramen för ett enskilt projekt inkludera en reserv om 75 procent av projektets kostnader upp till ett kostnadsöverskridande på 100 procent. Det bedöms som osannolikt att samtliga projekt skulle erfara så stora kostnadsöverskridanden. För att den annonserade programstorleken ska vara trovärdig bedömer utredningen trots detta att den totala låneramen bör innehålla en reserv som täcker statens maximala åtagande enligt finansieringsmodellen givet att programmet fylls upp uppfylls. Mot bakgrund av detta bör regeringen i den årliga budgetpropositionen bemyndigas att besluta om lån i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 600 miljarder kronor.” s. 181 Subventioner av ränta och avgifter ska , som berörts ovan, regeringen årligen ” i budgetpropositionen anvisa lämpligt anslag för detta ändamål.” s. 182

Företrädare för Svenskt Näringsliv, Sven-Olov Daunfeldt chefsekonom och Michelle von Gyllenpalm expert energipolicy, skrev på SvD Debatt den 21 augusti 2024 om utredningen och debatten.

”Tyvärr har debatten hittills präglats av flera missuppfattningar inte minst kring statens roll i finansieringen och vad detta innebär för skattebetalarna.

En av de bärande delarna som föreslås är att staten ska tillhandahålla lån och med låg ränta till de företag som blir godkända för att bygga nya kärnreaktorer. Ett tak för dessa lån har satts till 300 miljarder. Det har av en del debattörer framställts som att det uppkommer en kostnad för staten – och därmed skattebetalarna – på 300 miljarder. Men detta är felaktigt.”

Men det är debattartikeln som är missvisande, vilket framgår ovan. Taket för statens låneram är inte 300 utan 600 miljarder kronor, på grund av trovärdighetsskäl för kostnadsöverskridandena, varmed staten tar på sig finansiella risker som annars skulle belasta kärnkraftsbolag. Subventioner av räntor och avgifter måste årligen finansieras med anslag ur statsbudgeten enligt budgetlagen. Så drabbas skattebetalarna/elkonsumenterna. Skulle bolaget gå i konkurs i en knackig bransch får staten ta den stora smällen, för investeringskostnaderna för bygget av ett nytt kärnkraftsverk bestrids till 75 procent med statliga lån och 25 procent med eget kapital enligt modellen.

Artikelförfattarna påstår missvisande : ”Alternativkostnaden om vi avstår från att investera i ny kärnkraft är dessutom hög.” - precis som om det inte finns alternativ till ny kärnkraft som kan uppfylla planeringsmålet om minst 300 TWh år 2045. Det finns alternativ utan ny kärnkraft och ifrågavarande statsstöd och fördyringar som ”Modellen för finansiering och riskdelning” innebär vilka är nödvändiga för att investeringar i ny kärnkraft ska komma till stånd, vilket jag återkommer till. I artikeln finns ingen redogörelse för något alternativ i verkligheten och då går det inte heller att göra någon jämförande analys eller dra slutsatsen : ”Det är därmed ett betydligt större risktagande att avstå denna investering än att genomföra den.”

Det framgår också av utredningen : ”Detta innebär att det är staten som står för risken i lånen att kredittagaren inte kan fullgöra sina åtaganden.” s. 183 Alltså , om projektägaren går i konkurs , får staten ta lånesmällen. Det är något som förekommer i verkligheten och som jag återkommer till.

I kapitel 9.5.2 framgår Prissäkringsavtal som utredningen föreslår.

”Förslag :
Utformning av differenskontraktet

Regeringen bemyndigas av riksdagen att ingå ett dubbelriktat finansiellt differenskontrakt.

Lösenpriset ska uppgå till 80 öre /kWh i 2023 års prinsnivå och utgå från en referenskapacitet om 89 procent.

För att fastställa storleken på kompensationen enligt kontraktet ska lösenpriset räknas av mot ett referenspris. ...

Referenspriset utgörs av det årliga genomsnittliga elpriset i producentens elprisområde på dagen före-marknaden. För att ovanstående bestämmelse ska gälla avtalas att produktionen säljs på de öppna fysiska elmarknaderna. Differenskontraktets löptid ska vara 40 år från planerad rutinmässig driftsstart.” s. 189

....

Det behöver ”säkerställas att syftet med differenskontraktet, att möjliggöra etablering av ny energiproduktion, uppfylls.” s. 191

Utredningen landar i en rad slutsatser som har betydelse för skattebetalarna och elkonsumenterna som får betala notan.

”Utredningen bedömer att prissäkringsavtal är nödvändiga för att omhänderta marknadsrisken i tillräcklig grad för att investeringar i ny kärnkraft ska kunna genomföras. Marknadsrisken tynger, i det fall den inte omhändertas, kärnkraftens investeringskalkyl till följd av de långa tidshorisonerna som projektet verkar över och de omfattande investeringsbelopp som krävs för ny kärnkraft. Ett finansiellt differenskontrakt föreslås då utredningen bedömer att elmarknadens prissignaler bör bevaras så långt som möjligt för att främja effektivitet och stabilitet i elsystemet.

Utformningen bedöms dessutom bidra till att uppfylla bestämmelserna i EU:s elmarknadsförordning. Lösenpriset på 80 öre/kWh bedöms, utifrån de kostnader som uppskattas och beaktat den riskdelning och finansiering som utredningens förslag innebär, ge en tillräcklig ersättning för att ett kärnkraftsprojekt ska ge den avkastning som krävs för att investeringen ska genomföras.” s.194

...

”Kontraktstiden 40 år är i linje med den av kommissionen nu statsstödsgodkända tjeckiska modellen.” s. 195

...

”Utredningen bedömer att 89 procent är en rimlig nivå som utgångspunkt för ny kärnkrafts kapacitetsfaktor. Dock är det svårt att på förhand skatta vilken kapacitetsfaktor kärnkraftverket faktiskt uppnår.” s. 196

...

Under rubriken ”Finansiering av statens betalningar enligt differenskontraktet” framhålls att statens betalningar för elprissubventionerna till kärnkraftsbolagen ska ytterst bäras av konsumenterna efter deras elkonsumtion. ”Utredningen bedömer att kostnaderna bör fördelas i förhållande till de nyttor som uppstår. Därför föreslås elmarknadens konsumenter bära kostnaden i förhållande till deras konsumtion.” s. 196

...

Under rubriken ”Kärnkraftsproducenters möjlighet till utträde” framhålls. ”Det kan vara motiverat att kärnkraftsproducenten ges möjlighet att teckna prissäkringsavtal, exempelvis PPA:er, för delar av produktionen vid sidan av differenskontraktet. Det kan förväntas finnas en efterfrågan på prissäkringskontrakt från exempelvis nya industriprojekt och utredningen bedömer att det är rimligt att kärnkraftsbolag ges möjlighet att i viss mån tillgodose denna efterfrågan. ... Utredningen

bedömer inte att det finns skäl att möjliggöra för producenten att ingå andra prissäkringsavtal samtidigt som den produktionen kompenseras oförändrat enligt bestämmelserna i differenskontraktet. Därför föreslås att den produktion som prissäkras genom kontrakt utanför differenskontraktet ska räknas av från referenskapaciteten. Skälen till att minst 70 procent produktionen ska säljas på de fysiska elmarknaderna är dels att elkundskollektivet ska få ta del av produktionen till följd av den risk de burit under projektets tidigare skede, dels att EU-kommissionen i sitt godkännande av den tjeckiska kärnkraftsmodellen meddelat att liknande förutsättningar ska implementeras.

Det är också möjligt att genomföra förändringar av differenskontraktets bestämmelser givet att kontraktsparterna är överens och att ändringarna är förenliga med gällande lagstiftning inklusive EU:s statsstödsregler.” s. 198

Förändringar av differenskontrakts bestämmelser som innebär ännu större utgifter för staten/elkonsumenterna borde inte kunna beslutas så lättvindigt utan kräva riksdagsbeslut.

...

I kapitel 9.5.3 redogörs för ”Risk- och vinstdelningsmekanism” .

”Förslag : Finansieringsmodellen ska innehålla en risk- och vinstdelningsmekanism som regleras genom villkor i det statliga låneavtalet och differenskontraktet. ...” s. 199f.

Risk- och vinstdelningsmekanismen innehåller många omfattande komponenter : *värderingar* av det egna kapitalet i projektbolaget, *tröskelvärden* , nedre resp. övre, såsom olika uppräknings för real avkastning till investerat eget kapital och *återställningsmekanism* (risk- och vinstdelning) som påverkar nivåerna för räntan på de statliga lånen och lösenpriset. /det garanterade elpriset till kärnkraftsägarna för ny kärnkraft/

”- Återställningsmekanismen prövas genom årliga värderingar och är aktiv till dess att marknadsvärdet ligger mellan det nedre och övre tröskelvärdet. De årliga värderingarna avgör om den oförstärkta eller förstärkta riskdelningsmekanismen ska aktiveras.

- Om den initiala värderingen visar att marknadsvärdet ligger mellan tröskelvärdena aktiveras varken risk- eller vinstdelningsmekanism.” s. 199f.

Under rubriken ”Skälen för förslaget” framgår något av de stora problemen med tid- och kostnadsöverskridanden för nya kärnkraftsprojekt som Svenska Dagbladet dessförinnan har utförligt dokumenterat i en rad stora artiklar av Birgitta Forsberg och som jag återgav i min förra artikel 2024-01-11. De problemen har resulterat i höga avkastningskrav från privata investerare.

”Om stora kostnadsöverskridanden och förseningar inträffat under konstruktionsfasen går det inte att utesluta att projektbolaget vid driftsstart står inför långsiktiga lönsamhetsproblem. Mot bakgrund av endast ett fåtal kärnkraftsprojekt har genomförts i Europa i närtid, och att tid- och kostnadsöverskridande för några av dessa projekt varit stora, är avkastningskraven från privata investerare höga. Erfarenheter från andra länder visar att det kan vara möjligt att få till stånd investeringar i ny kärnkraft enbart med ett prissäkringskontrakt, men till ett högt pris för elkonsumenterna eller skattebetalarna under långa perioder. 250 ”

”Not 250 I exempelvis Hinkley Point C där projektägaren bär risken för kostnadsöverskridande och förseningar, uppgår lösenpriset i differenskontraktet mätt i dagens priser till över 150 öre/kWh i 35 år.” s. 200

När det gäller kapitel 10.3 ”Effekter på elsystemets kostnader ” görs ett antagande som inte är

faktabaserat utan härrör från modellvärlden, vilket snedvrider analysen.

”Den föreslagna modellen är tänkt att omfatta investeringar i ny kärnkraft motsvarande 4000-6000 MW installerad effekt. Det antas att kärnkraftsinvesteringar därefter kan ske på marknadsmässiga grunder och att detta är en konsekvens av de föreslagna modellen.” s. 260f.

Det finns inga belägg för det. De skenande kostnaderna och färdigställandetiderna för nya kärnkraftsreaktorer i Västeuropa och USA talar ett annat språk. Jag återkommer till detta.

5.2 Kritik av utredningens ansats till samhällsekonomisk analys

I inledningen till kapitel 6 ”Samhällsekonomisk analys” framgår att utredningen inte gör någon regelrätt samhällsekonomisk analys, vilket har medfört att framställningen inte uppfyller kraven på saklighet och opartiskhet. Framställningen är ensidig.

”I detta kapitel diskuteras potentiella samhällsekonomiska skäl för staten att stödja investeringar i kärnkraft. Någon regelrätt bedömning av den samhällsekonomiska lönsamheten i kärnkraftsinvesteringar görs dock inte. I stället ställs den mer begränsade frågan om det finns förhållanden som gör att det uppstår en betydande skillnad mellan den företagsekonomiska kalkylen för ny kärnkraft och den samhällsekonomiska kalkylen. När så är fallet kan det finnas utrymme för staten att öka effektiviteten i ekonomin genom att påverka marknadspriser och/eller på andra sätt förändra företagens kalkyler.” s.101

Men dessförinnan måste en jämförande, allsidig analys göras utifrån utfallet för alternativ med andra kraftslag utan ny kärnkraft och utan ifrågasättande statsstöd och fördyringar, samt med hänsynstagande till både samhällsekonomiska positiva och negativa faktorer, innan slutsatser kan dras.

Med andra ord utredningen öppnar för rättfärdigande av statsstöd till kärnkraftsföretag på företagsvillkor för ny kärnkraftsel som inte kan komma till stånd enbart på de marknadsmässiga villkoren, vilket är ensidigt. Jag återkommer till detta mer i detalj.

”I kapitlet analyseras fyra områden där marknadsmisslyckanden eller snedvridningar kan identifieras. Det första området handlar om finansieringskostnaden för investeringar i ny kärnkraft och om kapitalmarknaden har förmågan att effektivt prissätta och allokera de risker som är förknippade med sådana investeringar. Därefter diskuteras läroeffekter och kunskapsläckage som uppstår vid investeringar i ny kärnkraft. ... Därpå följer en diskussion kring huruvida den svenska elmarknaden ger välavvägda incitament till utbyggnad av kraftproduktionen. ... Slutligen diskuteras huruvida de klimatpolitiska ambitionerna kan sägas bli korrekt avspeglade i företagens kalkyler över investeringar i ny kärnkraft. Kapitlet avslutas med de viktigaste slutsatserna.” s. 101

Det snäva uppdraget framgår av utredningens direktiv.

Uppdraget framgår i korthet i ”Sammanfattningen”: ”Utredningens uppdrag är enligt direktiven att lämna förslag på modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer, så att elmarknadens aktörer i konkurrens har möjlighet att bygga ny kärnkraft. Modellen ska utformas så att kärnkraft med en total effekt om minst 2500 MW, motsvarande effekten av två storskaliga reaktorer, ska finnas på plats senast 2035. ... Vidare ska utredningen lämna nödvändiga författningsförslag. ...” s. 11

Uppdraget rör inte alla kraftförslag utan är ensidigt och på så sätt, utan en allsidig analys och med

ett ensidigt författningsförslag, partiskt till förmån för kärnkraftens aktörer med påföljd att utredningen inte uppfyller kraven på saklighet och opartiskhet samt teknikneutralitet.

I kapitel 6 ”Samhällsekonomisk analys” påstås att för elektrifieringen är ny kärnkraft nödvändig med sin planerbarhet som väderberoende kraftslag som vind- och solkraft saknar samtidigt som utredningen hävdar att stödfunktionerna till de förnybara kraftförslagen, olika flexibla tjänster inte kan kompensera den bristande planerbarheten, vilket utredningen inte kan belägga. Utredningen hänvisar i stället till Svenska kraft år 2021.

Men forskare från Chalmers har år 2023 i en rapport visat på möjliga alternativ utan ny kärnkraft men baserade på förnybara kraftslag och åtgärder för flexibilitet som klarar att uppfylla planeringsmålet till år 2045, vilket jag tog upp redan i min förra artikel 2024-01-11 och jag återkommer till mer i detalj. I nästa avsnitt kommer också den snabba utvecklingen av stödfunktionerna att återges, t. ex. för energilagring som har blivit både billigare och större.

5.3 Utredningen och Svenska kraftnäts bedömning av kraftslagen 2021 - forskningen

Det är i kapitel 6.4.3 ”Koordineringsbehov” som utredningen hänger upp sin argumentation om kärnkraftens behövlighet på en bedömning uttryckt av Svenska kraftnät år 2021. Utredningen skriver:

”Vad gäller möjligheterna att stabilisera helt förnybara system noterar utredningen att Svenska kraftnät år 2021 bedömde att det kommer att krävas ett tillskott av planerbar elproduktion för att systemstabiliteten ska kunna upprätthållas år 2045 och att ett sådant tillskott är en förutsättning för att industrins elektrifieringsplaner ska kunna bli verklighet. I samma rapport uppger Svenska kraftnät att oplanerbar elproduktion i kombination med ökad flexibel elanvändning och lager inte kommer vara tillräckligt för att klara omställningen av energisystemet (s. 57) / Svenska kraftnät, Systemutvecklingsplan 2022-2031 /

Givet dessa osäkerheter menar utredningen att det finns ett samhällsekonomiskt värde i att utbyggnaden av det svenska elsystemet inte vilar enbart på vindkraft utan den utgörs av en mer balanserad elproduktionsmix.” s. 115

Men professorn i energisystem Filip Johnsson och docenten i energisystem Lisa Göransson på Chalmers presenterade färsk forskningresultat på DN Debatt den 7 augusti 2023 om att det finns fler möjliga alternativ under rubriken ”Väderberoende är inget problem för elproduktionen” :

”Vi har i en ny rapport undersökt tre olika framtida fossilfria elsystem i Sverige som kan möta ett kraftigt ökat elbehov :

- Ett kostnadsoptimalt system som innebär att det inte blir någon kärnkraft, vilket ger något lägre kostnader än de två övriga systemen.
- Ett system där vi i modellen 'tvingat in' 22 gigawatt (GW) ny havsbaserad vindkraft, för vilket det heller inte blir någon kärnkraft.
- Ett system där vi 'tvingat in' kärnkraft till totalt 9 GW, ungefär samma nivå som Sverige hade på 90-talet

Rapporten baseras på en modell med detaljerade data för vind- och soltillgång, en mängd elproduktionstekniker, överföringsförbindelser inom Sverige och mellan Sverige och omgivande länder samt olika flexibilitetsåtgärder (till exempel batterier och vätgaslager för stålindustrin).

Ingen vet vilket av de tre undersökta systemen som det framtida svenska elsystemet kommer att likna mest, och som forskare tar vi inte heller ställning till vilka energislag som ska byggas ut. Men vi konstaterar att samtliga tre systemen kommer innehålla en stor andel väderberoende elproduktion, främst vindkraft men även en del sol.

Regeringens kärnkraftssamordnare Carl Berglöf medger i Svenska Dagbladet den 2 februari 2024 intervjuad av Birgitta Forsberg att det går att klara sig utan ny kärnkraft. ”- Det är klart att det går, men kostnaden blir skyhögt.” Men han har inte sett någon detaljerad studie som visar på merkostnader för elsystem utan ny kärnkraft. ”- På ett sätt är det fel att säga att det skulle bli dyrare, för jag har inte sett någon detaljerad studie på det.”

I samma artikel framgår också vad Energimyndigheten skrev ”i en rapport från december 2023 : 'Robustheten i det svenska elsystemet är relativt god på sikt även om inga investeringar i ny kärnkraft görs.'” SvD 2/2 -24

Och det har skett en snabb utveckling av förmågorna till flexibla åtgärder i hela världen. Det framgår av en stor artikel i Svenska Dagbladet den 5 maj 2024 av Birgitta Forsberg som intervjuar och skriver :

”För att klara befintliga svängningar har Sverige redan nu ett enormt 'batteri' i form av vattenkraftens dammar.

- Vi sparar fantastiskt stora energimängder i våra vattenmagasin . Det möjliggör att vi kan flytta elproduktionen i tiden , till exempel från sommar till vinter , från natt till dag och från blåsig dag till vindstilla dagar, säger Lars Andersson hos Energiföretagen.

Vattenkraften används alltmer för att balansera vindkraft och solkraft.

I världen ökade solkraft med 66 procent i fjol, från år 2022, till mer än 400 gigawatt. Vilket i sin tur är mer än kapaciteten hos världens 417 kärnkraftsreaktorer. Samtidigt var investeringarna i olika typer av energilagring större än investeringarna i kärnkraft 2023.

...

”... I år kan batterikapaciteten här hemma fyrfaldigas till 2200 megawatt , enligt en prognos från energiföretaget Checkwatt. Som jämförelse ligger landets största reaktor, Oskarshamn 3 på 1400 megawatt.

...

- Vätgas kommer absolut att bli en viktig komponent i det framtida energisystemet, säger Daniel Gustafsson hos Svenska kraftnät.” SvD 5/5 -24

Om batteriboomen skrev också Birgitta Forsberg den 28 september 2024 : ”Priserna på nyckelfärdiga energilagringssystem har redan sjunkit med 43 procent på ett år , enligt Bloomberg.

Analystjansen Bloomberg New Energy Finance, BNEF, bedömer att installationer av stationär energilagring ökar med 61 procent globalt i år från i fjol, till 155 gigawattimmar.”

”Bakom priset ligger kraftigt minskade råvarupriser de senaste 18 månaderna och en överkapacitet när det kommer till batteritillverkning.”

” Fredrik Lundström, forskningshandläggare för elsystem vid Energimyndigheten, påpekar att även om råvarupriserna skulle gå upp och överutbudet försvinna är den långsiktiga trenden fallande priser på batterier.” SvD Näringsliv 28/9 -24

Uppgifter om satsningar på lagring av el i stor skala kommer också fram i Sverige. Det kunde SvD Näringsliv lämna den 9 september 2024.

”Storbanken SEB satsar upp emot en miljard kronor på energilagring. Tillsammans med Ingrid Capacity ska man bygga 13 stora batterilager i Sverige som ska användas för att stabilisera el från sol- och vindkraft.

...

Det handlar om att ladda batterierna under en timme när elpriset är lågt och att sälja tillbaka strömmen timmen efter om elpriset då är högre.” SvD Näringsliv 9/9 -24

Tidöpartiernas ”En färdplan för ny kärnkraft i Sverige” vilar på helt felaktiga grunder :

”Industrirenässansen *kräver* en kärnkraftsrenässans. Inom 25 år behöver vi i princip fördubbla elproduktionen i Sverige. Kärnkraften som planerbar och fossilfri kraftproduktion är det *enda* energislag som kan möta denna efterfrågan och en av det absolut viktigaste komponenterna för att uppnå ett robust elsystem som kan leverera *konkurrenskraftiga elpriser* när de behövs och där det behövs.” / min kursiv/ Tilläggsöverenskommelse till Tidöavtalet : En färdplan för ny kärnkraft i Sverige 16 november 2023

Som eko från Tilläggsöverenskommelsen kom i Svenska Dagbladet den 14 augusti 2024 rubriken till Ledare/Energi ”Peter Wennblad : Dyr och svårt – men vi måste ha ny kärnkraft” .

Som framgått av redogörelsen tidigare är detta inte sant och med tanke på fördyringarna finns all anledning att avvisa det ensidiga Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft.

Frågan är om den stora energiuppgörelsen 2016 som tillät ny kärnkraft utan statsstöd - och som Tidöpartierna har lämnat - också kommer att lämnas av fler partier. På DN Debatt den 18 augusti 2024 väcktes frågan indirekt av företrädare för tankesmedjan Arena Ide', Elinor Odeberg och Vilgot Österlund.

”Oppositionen med Socialdemokraterna i spetsen har en nyckelroll i frågan om ny kärnkraft. Om det inte finns en bred parlamentarisk majoritet för förslaget kommer företaget inte hoppa på tåget - trots de generösa villkoren. Ska kärnkraftssubventionerna bli verklighet måste vinsterna för vanligt folk bli betydligt tydligare. Motkraven borde därför handla om :
1 Driv kärnkraften i statlig regi. ... 2 En bostadspolitik för de boende. ... 3 Ett statligt infrastrukturprogram. ... 4 Höj beskattningen av stora elkonsumenter. ... .”

I SvT:s program Agenda den 8 december 2024 gav inte Socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson svar på frågan om tyckte att oppositionen vid en seger i nästa val skulle riva upp ett beslut om lag för statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft. Men det framkom efter ett tag att hon var positiv till ny kärnkraft. I Sveriges Radios program Lördagsintervjun den 14 december 2024 med Magdalena Andersson gavs inte heller några klara besked om partiets kärnkraftslinje.

I SvT:s program Agenda den 15 december 2024 riktade Magdalena Andersson omfattande kritik mot regeringens och Sverigedemokraternas ensidiga statsstödssatsning på ny kärnkraft i och med det framlagda förslaget till finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft sedan skarpa erinringar kommit från tunga remissinstanser. Inget besked lämnades om att partiet skulle söka riva upp det kommande riksdagsbeslutet efter nästa val. Men partiledaren var öppen för ny kärnkraft och förhandlingar med Tidöpartierna om en ny bred energiuppgörelse som det tydligen inte finns förutsättningar för. Detta framkom i samma program i intervjun med näringslivs- och energiminister Ebba Busch som bekräftade att regeringen kommer att följa tidsplanen med en proposition och ett riksdagsbeslut med ett ikraftträdande av lagförslaget den 6 maj 2025. Inte nog

med detta utan regeringen avser att staten ska före nästa val sluta avtal med projektbolag för byggande av nya kärnkraftsreaktorer och på så sätt binda upp Sverige ensidigt för ny kärnkraft utan att folket dessförinnan får delta och säga sitt i ett demokratiskt val i en angelägenhet som har sådan betydelse för så många generationer fram till över nästa sekelskifte. Det är inget annat än en skandal !

5.4 Kritik av finansdepartementets modell för ny kärnkraft – tillkommande samhällsekonomiska kostnader och nya alternativ

I kapitel 9 ”presenteras utredningens förslag till modell för finansiering och riskdelning vid finansiering av investeringar i ny kärnkraft. ... Modellen är därför avsedd att finansiera ett program motsvarande 4000 – 6000 MW installerad effekt, motsvarande cirka fyra storskaliga reaktorer. Därefter kan det förväntas att såväl kostnader som risker för att bygga ny kärnkraft har minskat och därmed också behovet av statligt stöd.” s. 165

Här påstås att efter de fyra faktorerna finns ett minskat behov av statligt stöd. Men i kapitel 10.3 ”Effekter på elsystemets kostnader” sker hokus pokus, behovet av statligt stöd försvinner. ”Det antas att kärnkraftsinvesteringar därefter kan ske på marknadsmässiga grunder och att detta är en konsekvens av den föreslagna modellen.” s.260f.

Framställningarna är motsägande och några belägg för det andra antagandet finns inte.

Den ”svenska modellens” dimensionering får sin förklaring 4000 – 6000 MW får sin förklaring, eftersom det behövs ett nytt slutförvar för radioaktivt bränsle o. dyl. som är dyrt och kräver en viss storlek av ekonomiska skäl. För : ”De befintliga och planerade slutförvarsanläggningarna är dock fulltecknade av avfall från befintliga reaktorer , som dessutom planeras livstidsförlängas med mer kärnbränsle som följd.” s. 172

”Särskilt investeringar i nya slutförvar för kärnavfall kräver en större volym producerad el som de fasta kostnaderna kan fördelas ut på. Utredningen bedömer därför att programmet bör omfatta 4000 – 6000 MW installerad effekt , motsvarande cirka fyra storskaliga reaktorer.” s. 173

Det uppkommer alltså som en konsekvens av satsningarna på ny kärnkraft samhällsekonomiska kostnader för nytt slutförvar av kärnavfall. Sådana specifika samhällsekonomiska kostnader för ny kärnkraft redovisas inte alls och försvinner bort till andra utredningar, vilket jag återkommer till.

Risker för strålning och härdsmälta i driftsfasen nödvändiggör oberoende, löpande kontroller utav statliga myndigheter som Strålsäkerhetsmyndigheten , varvid också samhällsekonomiska kostnader uppstår som inte heller beaktas, vilket jag också återkommer till.

Ett nytt alternativ till den föreslagna modellen är, som jag tog upp tidigare, en livstidsförlängning av befintliga kärnkraftsreaktorer från 60 till 80 år som inte kräver ifrågasvarande statsstöd och fördyringar, och som kompletteras med nödvändig förnybar energi från vindkraft och solkraft osv fram till år 2045. Varken Finansdepartementet eller Svenska kraftnät har beaktat det alternativet.

Det finns ytterligare ett alternativ som har diskuterats tidigare, och som borde också tas upp i en allsidig analys av en parlamentarisk kommitte', nämligen bestående av alternativ renodlade med förnybar energi som uppfyller planeringsmålet fram till år 2045 men utan ifrågasvarande statsstöd och fördyringar.

5.5 Skakiga potentiella byggare av nya kärnkraftsreaktorer innebär stora finansiella risker för staten och skattebetalarna

De potentiella byggarna av nya kärnkraftsreaktorer har fått stora ekonomiska skulder, vilket innebär stora risker för statens lånefinansiering.

Det hör till saken, att i Birgitta Forsbergs intervju med regeringens kärnkraftssamordnare Carl Berglöf i Svenska Dagbladet den 2 februari 2024 framgick det, att det är bara tre bolag som i realiteten kan komma i fråga för byggande av nya kärnkraftsreaktorer, nämligen amerikanska Westinghouse, franska EDF och sydkoreanska Kepco (KHNP). I Birgitta Forsbergs intervju i Svenska Dagbladet den 20 april 2024 med Vattenfalls chef för ny kärnkraft, Desirée Comstedt framgick samma sak. ”Beträffande storskalig kärnkraft finns endast tre bolag i världen som kan komma ifråga för att bygga i väst : amerikanska Westinghouse, franska EDF och sydkoreanska Kepcos dotterbolag KHNP.”

Men de företagen är skakiga, vilket Birgitta Forsberg avslöjade i SvD Näringsliv redan den 23 februari 2024 . ”Kepco kämpar med en skenande skuld, på mer än 1500 miljarder kronor, vilket är mer än Sveriges statsbudget. Men den sydkoreanska staten äger drygt hälften av bolaget, så bolaget har statlig back up.

Även EDF är hårt skuldsatt med en nettoskuld på runt 700 miljarder kronor, men den franska staten står som garant, i och med att den tog över hela bolaget i somras.”

”Westinghouse gick i konkurs 2017 efter ett misslyckat kärnkraftsbygge i South Carolina, men kärnkraftsdelen drivs vidare.” SvD 20/2 -24

Utredningen har tagit upp problemen med ägare till projektbolag som har svårigheter vid kostnadsöverskridanden utöver taket för låneramen – att tillskjuta mer eget kapital.

”Om aktieägarna saknar vilja eller förmåga att skjuta till ytterligare ägarkapital så att 25 procents andel eget kapital inte längre uppnås kan staten genom Riksgäldskontoret, som enda långgivare till projektbolaget, ansöka om att försätta projektbolaget i konkurs. Andra alternativ är att riksdagen bemyndigar regeringen att gå in med eget kapital i projektbolaget eller att ägarkapitalet tillåts att understiga 25 procent. Finansieringsmodellen reglerar dock inte villkoren i de fall ägarna inte skjuter till eget kapital enligt den på förhand avtalade kapitalstrukturen.” s. 186f.

Eftersom stora kostnadsöverskridanden vid kärnkraftsprojekt är allmänt förekommande är risken påtaglig att staten och riksdagen ställs inför djupgående ekonomiska problem och förluster som en konsekvens i fall regeringen och riksdagen binder upp Sverige till ny kärnkraft.

5.6 Samhällsekonomiska kostnader för nytt slutförvar för radioaktivt avfall och strålsäkerhet försummas

Som framgått ovan kräver alternativet med ny kärnkraft bl. a. ett nytt slutförvar för det radioaktiva avfallet, varvid det uppkommer nya samhällsekonomiska kostnader för den nya kärnkraften, men finansdepartementets utredning hänvisar problematiken till andra utredningar, trots att nuvarande svenska kärnkraftsproducenter är enskilt ansvariga för att finansiera hanteringen av sitt kärnavfall, vilket borde vara den naturliga utgångspunkten för utredningen.

Utredningen skriver : ”Sverige har idag ett välfungerande system för finansiering av kärntekniska restprodukter som bygger på principen om att förorenaren betalar. De nuvarande svenska kärnkraftsproducenterna är enskilt ansvariga för att finansiera hanteringen av sitt kärnavfall men samordnar i praktiken uppgiften genom det samägda företaget Svensk Kärnbränslehantering (SKB). De befintliga och planerade slutförvarsanläggningarna är dock fullt in-tecknade av avfall från befintliga reaktorer, som dessutom planeras livstidsförlängas med mer bränsle som följd. Dessutom finns ingen garanti för att eventuella nya aktörer kan nyttja SKB:s befintliga slutförvaringskoncept.

Frågor kring finansieringen av kärnavfall från nya reaktorer utreds dels inom ramen för Kärnkrafts prövningsutredningen (KN 2023:04), dels genom regeringsuppdrag till Riksgäldskontoret (KN 2024/0143). Utredningen bedömer det som olämpligt att förekomma resultaten av dessa uppdrag.” s, 172

Även om finansdepartementets utredning inte vill förekomma ifrågavarande slutsatser uppkommer samhällsekonomiska kostnader för ny kärnkraft inte bara för det radioaktiva kärnbränsleavfallet utan också för hanteringen av de nya kärnkraftsreaktorerna med sina radioaktiva delar när de har tjänat ut och ska avvecklas. Bara städningen av stängda kärnkraftsreaktorer är förenad med stora kostnader och tar lång tid.

”Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, har godkänt städningen av reaktoranläggningen R2 i Studsvik, rapporterar Södermanlands Nyheter. Arbetet, som inleddes 2014, har kostat närmare en halv miljard kronor – en kostnad som enligt tidningen betalas av fonder som finansieras av kärnkraftsbolagen. ... TT ” SvD 27/1 -24

Dessa samhällsekonomiska kostnader kan inte trolas bort genom att man inte vill förekomma andra utredningars resultat. Likaså uppkommer samhällsekonomiska kostnader för att undvika läckage med radioaktiv strålning och härdsmlta genom kontroller/reparationer och förelägganden av Strålsäkerhetsmyndigheten m fl och som ska belasta alternativet med ny kärnkraft, vilket inte görs.

5.7 Kritik av ”Effekter på elsystemets kostnader”

5.7.1 Bara två alternativa scenarier tas upp av utredningen, Elektrifiering förnybart (EF) och Elektrifiering planerbart (EP) för behandling. Alternativet Elektrifiering med förnybart och livstidsförlängda befintliga kärnkraftsreaktorer saknas.

När utredningen diskuterar olika scenarier för alternativa energimixar som uppfyller regeringens planeringsmål för elektrifieringen på minst 300TWh år 2045 behandlas bara två scenarier Elektrifiering planerbart (EP) som innehåller ett program med ny kärnkraft och Elektrifiering förnybart (EF)med icke livstidsförlängda befintliga reaktorer och förnybar el. Scenarierna EP och EF som behandlas av utredningen kommer från Svenska kraftnät 2024, ”Långsiktig marknadsanalys”. Se sid.10f./99, 47f./99. Den rapporten innehåller också en rad andra scenarier med år 2025, 2030 och 2045 som tidshorisonter. Men varken Svenska Kraftnät eller utredningen har ett möjligt Alternativ med el från livstidsförlängda befintliga kärnkraftsreaktorer från 60 till 80 år – som innebär kärnkraft fram till omkring år 2060 - och förnybara kraftslag men utan ifrågavarande statsstöd och fördyringar som ny kärnkraft inbegriper, vilket betyder att saklighetskravet inte uppfylls. Utredningens jämförelser beträffande elsystemet sker alltså mellan EP och EF. Utredningen utgår från EP-scenariot.

I kapitel 10.3 ”Effekter på elsystemets kostnader” diskuteras ”hur utredningens förslag på finansierings- och riskdelningsmodell för ny kärnkraft påverkar elsystemets kostnader. Den föreslagna modellen är tänkt att omfatta investeringar i ny kärnkraft motsvarande 4000 – 6000 MW

installerad effekt. Det antas att kärnkraftsinvesteringar därefter kan ske på marknadsmässiga grunder och att detta är en konsekvens av den föreslagna modellen.” s. 260f. Det antagandet är, som jag tog upp i tidigare avsnitt, felaktigt.

Framställningen fortsätter : ”Eftersom det tar lång tid att bygga ny kärnkraft behöver uppskattningar av effekterna av utredningens förslag bygga på en jämförelse för att producera minst 300 TWh år 2045 med det elsystem som kan antas följa av utredningens förslag och kostnaden för ett elsystem utan utredningens förslag. Annorlunda uttryckt : vilket av dessa elsystem kan till lägst samhällsekonomisk kostnad uppnå regeringens planeringsmål för år 2045 ? s. 260f.

Men finansdepartementets utredning bygger på Svenska kraftnäts ensidiga elproduktionsmixar till år 2045 och en ensidig analys.

”Vad gäller produktionsmixens utveckling är analysen från Svenska Kraftnäts långsiktiga marknadsanalys ett underlag. Denna studie omfattar bland annat två så kallade elektrifieringsscenarier vilka möter regeringens planeringsmål. I det ena avvecklas befintlig kärnkraft i takt med att anläggningarnas livslängd nås och regeringens planeringsmål uppfylls genom en kraftig utbyggnad av land- och havsbaserad vindkraft (Elektrifiering förnybart, EF). I det andra scenariot förlängs livslängden i befintlig kärnkraft, samtidigt som det investeras i både ny kärnkraft och land- och havsbaserad vindkraft (Elektrifiering planerbart, EP), se tabell 10.1 ”

Det är bara mellan dessa två scenarier, EP och EF, som utredningen söker analysera effekterna på elsystemens kostnader. Det är ensidigt, eftersom det finns fler alternativ såsom det ovannämnda tredje. Frågan är vad som är en optimal lösning utifrån en allsidig analys baserad på saklighet och opartiskhet.

De scenarier från Svenska kraftnät som utredningen använder skiljer också från utredningens kärnkraftsmodell. ”I EP scenariot producerar kärnkraften 110 TWh år 2045. Under antagandet att livstidsförlängda verk svarar för cirka 50 TWh skulle omkring 60 TWh komma från nya verk , vilket är mer än produktionen från de anläggningar som omfattas av den föreslagna modellen. Som nämnts betraktas hela utbyggnaden ändå som en följd av modellen. Produktionen från livstidsförlängda kärnkraftsverk kan dock inte ses som en följd av modellen. Scenarierna EP och EF uppvisar därför större skillnader än vad som kan anses vara effekter av den föreslagna modellen. Av detta skäl dras i diskussionen i huvudsak enbart kvalitativa slutsatser från jämförelserna mellan dessa scenarier.” s.261

I not 301 sägs : ”Med 89 procent tillgänglighet skulle de 5000 MW som omfattas av modellen producera omkring 39 TWh .” s. 261

Jämfört med modellen antas det alltså att i Svenska kraftnäts scenario tillkommer 21 TWh ytterligare till år 2045, det vill säga det bara antas bara bli så utan statsstöd, genom marknaden själv.

Finansdepartementets utredning lyckas inte göra regelrätta samhällsekonomiska jämförelser mellan ens de båda scenarierna EP och EF beroende på underlaget. Man gör ”bedömningar” utan egentliga belägg, vilket jag återkommer till.

Utredningen skriver : ”Vilken utvecklingsväg elsystemet tar får konsekvenser för dess kostnader. Elsystemets kostnader består av produktionskostnader , kostnader för flexibilitet och nätkostnader.” s. 262

Som jag påpekat tidigare tillkommer samhällsekonomiska kostnader speciellt för alternativ med ny kärnkraft för bl a hanteringen av uttjänt radioaktivt bränsle o dyl och avveckling av uttjänta

kontaminerade reaktorer samt för olika myndigheter. Det räcker inte att bara hänvisa till andra utredningar eller säga att om kärnkraftsreaktorer byggs kommer det att påverka arbetet hos olika myndigheter.

5.7.2 Elsystemens produktionskostnader

”Med utredningens förslag kan den genomsnittliga produktionskostnaden för ny kärnkraft bedömas uppgå till 80 öre per kWh.” Det antas ”att motsvarande kostnad för landbaserad vindkraft uppgår till 40 öre per kWh”. s.262f.

För kärnkraften är det den bedömda företagsekonomiska kostnaden i genomsnitt för kärnkraftsbolaget som fått statsstödet för finansieringen av kärnkraftsanläggningen genom överförda risker till staten för lånen (statliga lån 75%, eget kapital 25%) med subventionerade räntor och avgifter som följd och som måste anslagsfinansieras av staten via den årliga statsbudgeten. Genom det dessutom tillförda prisavtalet mellan staten och ägarna med ett dubbelriktat differenskontrakt och ett högt garanterat elpris för ny kärnkraft bedöms investerarna få tillräcklig avkastning på kapitalet så att de är villiga att genomföra kärnkraftsprojektet med fördyringar för staten/elkonsumenterna som följd av kostnaderna för mellanskillnaderna mellan det garanterade höga elpriset och de årliga genomsnittpriserna i elprisområdet på dagen före-marknaderna. (elpriset en dag bestäms av elmarknaden dagen före.)

Dessutom : ”För att minska kassaflödespåverkan för ägarbolagen betalas ingen ränta under konstruktionsfasen . I stället ackumuleras räntan och läggs till lånebeloppet.” s.186

Inte nog med detta : ”Låneramen för ett projekt inkluderar en reserv för upp till 100 procent kostnadsöverskridanden. Givet att kostnaderna i ansökan till programmet är väntesvärdesriktiga bör taket för låneramen för projektet ha låg sannolikhet att uppnås. Om projektets låneram ändå inte visar sig tillräcklig kan riksdagen bemyndiga regeringen att utöka den, men potentiellt till andra lånevillkor som inte regleras inom modellen.” s.186 Utredningen öppnar för staten som Ebberöds bank. Det är en farlig väg.

Sammantaget betyder detta, att vid sidan av av den företagsekonomiska produktionskostnaderna för ny kärnkraft finns samhällsekonomiska kostnader som hänger samman med den statliga garanti- och utlåningsmodellen som ska generera tillräcklig avkastning på insatt kapital så att kärnkraftsprojekt kommer till stånd. Sådana samhällsekonomiska kostnader är alternativ utan ny kärnkraft och statsstödet inte förenade med.

Förnybara kraftförslag som vind- och solkraft behöver inte den nya kärnkraftens statliga garanti – och utlåningsmodell med fördyringarna som följd, men de är väderberoende och saknar flexibla förmågor som den planerbara kärnkraften har, även om rörligheten i kärnkraftens reglerbarhet är bristande. Därför kräver satsningar på förnybar energi komplettering med flexibla åtgärder i större utsträckning än ny kärnenergi. Den snabba utvecklingen av sådana flexibla åtgärder, såsom energilagring som fallit i pris, har jag redogjort för i ett tidigare avsnitt.

I nästa avsnitt tas resonemang om kostnader upp bland annat för sådana kompletterande flexibla åtgärder.

5.7.3 Utredningens redogörelse för elsystemets kostnader för systemdrift, kostnader för flexibilitet och nätkostnader - efter produktionskostnaderna

Utredningen söker beräkna kostnader för systemdrift, utbyggd flexibilitet, nät och ”Sammantagen

effekt på elsystemets kostnader” i kapitlen 10.3.1 – 10.3.4 som i huvudsak bygger på Svenska kraftnäts analyser av skillnader i kostnader mellan EF- och EP- scenarierna som i regel saknar kvantifierade uppgifter och där saknas ytterligare alternativ utan ny kärnkraften och ifrågavarande statsstöd och fördyringar men med livstidsförlängning från 60 till 80 år av befintliga kärnkraftsreaktorer.

Utredningen anför : ”Kärnkraft bidrar med planerbar produktion (som underlättar effektiv systemdrift) , rotationsenergi (som underlättar frekvenshållningen) och reaktiv effekt (som kan bidra till att hålla nätets spänning på rätt nivå) . Samtliga aspekter utgör förutsättningar för ett fungerande elnät. Vindkraftens och solkraftens produktion är väderberoende och därmed inte planerbar , något som ökar kraven på andra delar av elsystemet.

För att kunna hålla balans mellan användning och produktion också när det inte blåser, krävs flexibilitet i annan produktion, handeln med andra elområden , elanvändningen och /eller genom energilagring. Sådan flexibilitet kostar.” s. 263

Kostnader för systemdrift

Kostnaderna för drift av elsystemet kan sägas bestå av kostnader för så kallade frekvensrelaterade stödtjänster och för så kallade icke-frekvensrelaterade stödtjänster. s. 264

Scenariot EF har extra behov av frekvensrelaterade stödtjänster jämfört med EP-scenariot. ”Svenska kraftnät redovisar inte någon uppskattning av kostnaderna för att tillfredsställa detta extra behov. Tillgängliga studier indikerar dock att dessa inte är särskilt stora.” s. 264

När det gäller icke-frekvensrelaterade stödtjänster anför utredningen : ”Svenska kraftnät anger att både EF och EP ställer krav på utveckling av förmågor i kraftsystemet för att säkerställa driftsäkerheten. Kraven på att utveckla nya lösningar är dock betydligt större i EF än i EP. Kostnaderna för dessa förmågor har inte analyserats av Svenska kraftnät eller i rapporter av andra aktörer. Därför är det svårt för utredningen att kvantifiera dessa merkostnader.”

För EF tillkommer en okänd kostnad för säker systemdrift och hantering av överlast.

”Genom att bidra till ökade marginaler skulle ny planerbar kraft, såsom kärnkraft, i södra Sverige kunna medge ett ökat kapacitetsutnyttjande av befintliga ledningar. Utredningen har inte funnit några systematiska studier av storleken på denna systemnytta.” s. 265

Kostnader för utbyggd flexibilitet

”För att kunna möta elbehovet även när vindkraften producerar mindre än normalt krävs flexibilitet i elimporten , i annan inhemsk produktion, i elanvändningen och /eller energilagring. Kärnkraft kan härvidlag bidra med uthållig kapacitet. Svenska kraftnäts analyser visar att ett vindkraftdominerat kraftdominerat kraftsystem (EF) kräver betydligt mer flexibilitetsresurser än ett system med större inslag av kärnkraft (EP) . Studien redovisar inte merkostnaderna för detta. Andra studier indikerar dock att kostnaden för mer flexibilitet kan vara betydande och att kostnaderna främst drivs av behovet av extra biokraftsanläggningar, merkostnaden för flexibilitet i vätgasproduktion och att importflexibiliteten blir kostsam på grund av att vår vindkraftsproduktion samvarierar med våra grannländernas. Utredningen har inte funnit någon studie som uppskattar merkostnaden för att klara driftsäkerheten och Sveriges tillförlitlighetsnorm i ett väderberoende system som når regeringens planeringsmål för elsystemet.” s.265

I ett tidigare avsnitt redogjorde jag för den snabba utvecklingen av energilagring och dess prisfall

samt av andra flexibla åtgärder.

Kostnader för nät

”Svenska kraftnäts scenarioanalyser visar på ett betydligt större behov av nätutbyggnad i scenariot där bara vindkraften byggs ut (EF) än i det scenario där även kärnkraften byggs ut (EP). Svenska kraftnät redovisar inte kostnaderna för att tillfredsställa detta behov. Det är därmed svårt för utredningen att bedöma hur stora nätkostnader som kan undvikas genom kärnkraftsinvesteringar. ... Enligt Qvist (2022) motsvarar den cirka 2,7 öre/kWh. Eftersom denna uppskattning avser ett elsystem som inte inte riktigt når regeringens planeringsmål för elsystemet (290 TWh i stället för 300 TWh) kan den utgöra en underskattning.” s.266

Sammantagen effekt på elsystemets kostnader

Under den rubriken söker utredningen i kapitel 10.3.4 utvärdera de olika elsystemen närmast från företagsekonomisk synpunkt för scenarierna EF och EP med produktionskostnader på 40 öre per kWh för landvindkraft och 80 öre per kWh för ny kärnkraft. Utredningen har i detta kapitel diskuterat kostnader för de förmågor som den planerbara kärnkraften bidrar med, ”som stöttar elsystemet och/eller minskar behovet av andra resurser för att säkerställa systemdriften och klara den uppställda tillräcklighetsnormen för det svenska elsystemet. Diskussionen ovan har sökt ringa in värdet av dessa förmågor i jämförelse med en mer vindkraftsdominerad utbyggnad.” s.266

Men de anförda förmågorna som kärnkraften har men som vindkraft har i mindre omfattning eller saknar har utredningen inte kunnat i större utsträckning kvantifiera kostnaderna för, räknat i ören per kWh varför det inte har gått att summera dessa till en sammanlagd kostnad som ska belasta kostnadskalkylen för vindkraftens produktionskostnad på 40 öre per kWh. Frågan är hur skillnaden mellan den betydligt högre produktionskostnaden för ny kärnkraft, 80 öre/kWh och vindkraftens 40 öre/kWh, skulle reduceras om vindkraften påfördes kostnaderna för de saknade anförda förmågorna. Utredningen har inte något egentligt svar.

Först måste påpekas, som jag har anført tidigare, att ny kärnkraft måste påföras de specifika samhällsekonomiska kostnaderna för kontrollen/reparationer av kärnkraftsreaktorerna och hanteringen av det radioaktiva avfallet, ett nytt slutförvar osv .

Dessutom för att överhuvudtaget nya kärnkraftsreaktorer ska kunna komma till stånd, krävs enligt utredningen genom sin modell samhällsekonomiska kostnader, som utförligt redogjorts för tidigare, i form av statligt finansiellt stöd med risktagande och subventioner av räntor och avgifter finansierade årligen med anslag från statsbudgeten, samt ett prisstöd till kärnkraftsbolagen finansierat av staten/elkonsumenterna med fördyrade elkostnader, och en betydlig höjning av de offentliga skulderna som följd, upp till 600 miljarder kronor i 2023 års prisnivå för statliga lån.

Men utredningen gör bedömningar vad gäller elsystemens kostnader för vindkraft EF i förhållande till ny kärnkraft EP, vilka uppfyller planeringsmålet år 2045, i en för snäv mening samhällsekonomiskt sett och i avsaknad av kvantifierade uppgifter överhuvudtaget, vilket innebär, att bedömningarna inte uppfyller kraven på saklighet och opartiskhet. En jämförelse med ett tredje alternativ utan ny kärnkraft och dess ifrågavarande statsstöd och fördyringar, men med förlängd livslängd från 60 till 80 år för befintliga kärnkraftsverk - som då levererar kärnkraft till omkring år 2060 - samt med förnybar el, har inte heller beaktats av utredningen, vilket också gör utredningen ofullständig och missvisande.

Utredningen skriver :

”Mot bakgrund av ovan refererade studier och analyser bedömer utredningen att kärnkraftens systemnytta, relativt vindkraft, kan vara stor. Kostnaderna för nätutbyggnad, systemdrift och flexibilitet blir högre i en framtid med ett vindkraftsdominerat än än i ett system där även kärnkraften byggs ut. Huruvida dessa kostnader överväger kärnkraftens merkostnader i produktionsledet är det av flera skäl svårt att säga något bestämt om. Dels saknas det analyser av möjligheterna och kostnaderna för att säkra systemdriften av och tillräckligheten med ett system utan kärnkraft som klarar den nationella tillförlitlighetsnormen. Dels är uppskattningar av det framtida värdet av olika slags kraftslags förmågor behäftade med stora osäkerheter. Det gäller även uppskattningar av kraftslagens produktionskostnader.

Därmed är det svårt att dra någon entydig slutsats om kärnkraftsinvesteringars påverkan på elsystemets samlade samhällsekonomiska kostnad. Men utredningen menar att givet att en kärnkraftsutbyggnad inte erfar några större fördyringar, skulle den mycket väl kunna bidra till att sänka kostnaderna för elsystemet.

Utredningen menar vidare att valet mellan en utbyggnad enbart baserad på vindkraft och en med både vindkraft och kärnkraft handlar om att väga olika risker mot varandra. Med en kärnkraftsutbyggnad undviks en del av riskerna för att det skulle sig vara mycket kostsamt att balansera och drifta ett helt förnybart system. Detta värde ska vägas mot risken för att kärnkraftsutbyggnaden blir dyrare än förväntat.” s. 266f.

Björn Sandén, forskare på Chalmers och tidigare vice ordförande i klimatpolitiska rådet, ”varnar för stora statliga ekonomiska åtaganden i projekt med osäker framtid.

- Man ska vara försiktig med statens pengar och inte lägga för många ägg i samma korg som dessutom ser väldigt riskfylld ut. Den kärnkraft som byggs i västerländska länder har tagit väldigt lång tid och blivit väldigt dyr. Risken är stor att man skapar en gökunge som slukar resurser från annat.” DN 12/8 -24

Men trots utredningens tillkortakommanden utmynnar utredningen i ett ensidigt författningsförslag ”Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft” som det finns all anledning att förkasta.

6. Avslutning

Tidöpartiernas ensidiga ”Färdplan för ny kärnkraft i Sverige” har med Finansdepartementets ”Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft” fått blottlagt några av de ekonomiska förutsättningarna som måste vara uppfyllda för att kärnkraftsbolagen ska få tillräcklig avkastning så att de är villiga att investera i ny kärnkraft – trots att utredningen inte klarar av den samhällsekonomiska analysen.

Staten och skattebetalarna tar med de statliga lånen de stora riskerna upp till 600 miljarder kronor, får betala subventionerade räntor och avgifter årligen över statsbudgeten och se de offentliga skulderna växa i onödan. Med prissäkringsavtalet för kärnkraftsbolaget blir de inte låga elpriser för elkonsumenterna som utlovades i Tidöavtalet utan högre elkostnader under 40 år.

Andra kraftslag trängs undan, vilket också är mycket allvarligt.

Det finns alternativ inkluderande förlängd livslängd för befintliga kärnkraftsreaktorer men utan ny

kärnkraft och ifrågavarande statsstöd och fördyringar som inte har beaktats utredningen. Det behövs en ny utredning av en parlamentarisk kommitté med en allsidig analys för elektrifieringen till den gröna omställningen och en hållbar utveckling i överensstämmelse Parisavtalets 1,5 graders mål.

Men Tidöpartierna planerar att snarast genomföra sitt författningsförslag ”Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft ” genom en proposition och ett riksdagsbeslut så att lagen träder i kraft den 6 maj 2025. Inte nog med detta regeringen avser att staten ska före nästa val sluta avtal med projektbolag för byggande av nya kärnkraftsreaktorer och på så sätt binda upp Sverige ensidigt för ny kärnkraft utan att folket dessförinnan får delta och säga sitt i ett demokratiskt val i en angelägenhet som har sådan betydelse för så många generationer till över nästa sekelskifte. Det är inget annat än en skandal !

Nej till ”Förslag till lag om statligt stöd för finansiering av ny kärnkraft” !
Det behövs en ny, allsidig utredning av en parlamentarisk kommitté.

Kaj Lidén

www.EU-kommentar.se